

ט"ו בשבט - יום טוב של ארץ ישראל / הרב שמואל קרלינסקי

הרה"ק רבי דוד בידרמן זי"ע היה בוער בשולחנו הטהור ביום ט"ו בשבט, והיה מתלהב באמרו כי הנה היום הוא יו"ט של 'ארץ ישראל'. העידו, כי לא הייתה אצלו התלהבות במשך השנה כהתלהבותו בשולחנו זה אחת בשנה, והיה חוזר ואומר שוב ושוב 'אן ארץ ישראל' דיגער יום טוב'.

בשנת תרע"ו התפשטה מחלת ה'טיפוס' ברחבי ירושלים של מעלה. מחלה זו הייתה נוראה ביותר, והייתה מביאה חולשה רבה על האדם עד שהיה נופל ומת ל"ע, ולא עוד אלא שמחלה ממארת זו הייתה 'מדבקת' את כל הבא במגע עם החולה. באותה שנה בט"ו בשבט ישב רבי דוד בלבית אש ובצהלה רבה כשעל שולחנו היו ערוכים פירות רבים מטוב הארץ, אלא שלא היו כמעט משתתפים באותו טיש, מאחר שהמחלה הכתה בעם ורבים חללים הפילה. באמצע עריכת השולחן פרץ אל תוכי ביהמ"ד ילד רך בשנים, ניגש אל הרבי בעודו מיילל מרה, כי אביו ואמו לקו שניהם במחלה הנוראה והינם שוכבים שרועים על רצפת הבית ואין מי שיטפל בהם ויעתיר עבורם. קם רבי דוד ממקומו בסערת נפש וזעק 'הייליגער באשעפער, וכי אפשר להשבית את שמחתי ביום זה'. לאחר מכן פנה אל הילד, נתן בידו פרי מעל השולחן, וציווהו שיתן לאביו שיאכל מזה הפרי בציווי הרבי, ויאמר לאביו ולאמו בשמו, שעוד יזכו לראות ממנו פירות ופירות פירותיהן, ואכן שניהם הבריאו וזכו לראות בני בנים מזה הבן.

מה נשתנה פרי מירק

הנה יש לשאול - מה נשתנה ראש השנה לאילנות, שנוהגים ישראל לאכול פירות ארץ ישראל, להראות שבחה של הארץ, והוא יום של שמחה והודאה לנוחליה, אוהביה ומצפיה של ארץ חמדה. לעומת זאת בראש השנה לירקות [שהוא בא' תשרי], אין נוהגים לאכול ירקות ולשמוח בשמחת ארץ ישראל?

מצאנו, שרוב שבחה של ארץ ישראל על פירות האילן נאמר, ככתוב (דברים ח ח): "אֲרֶץ חָטָה וְשֹׁעֵרָה וְנָפְן וְתַאֲנָה וְרַמּוֹן, אֲרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ" - הרי שבחה של ארץ ישראל בשני מיני דגן וחמשה מיני פירות האילן.

לעומת זאת, ארץ מצרים השתבחה בירקות, ככתוב (דברים יא י) - "כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרַשְׁתָּהּ לֹא כָאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא אֲשֶׁר יִצְאֲתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זָרְעֶךָ וְהִשְׁקִיתָ בְּרִגְלֶךָ כֶּגֶן הַיִּרְק". וכן (במדבר יא, ה) - "זָכְרֵנוּ אֶת הַדֶּגֶה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת הַקֶּשֶׁאִים וְאֶת הָאֲבֻטָּחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת הַבָּצִילִים וְאֶת הַשּׁוּמִים". וכן מצאנו ברש"י (בראשית יג י) - "כגן ה' - לאילנות, כארץ מצרים - לזרעים".

גם בתחילת הבריאה, שם ה' את האדם בגן עדן, ואמר לו הקב"ה - "מכל עץ הגן אכל תאכל" (בראשית ב טז). ובגן עדן היה מאכלו רק פרי העץ, כדכתיב "ויטע ה' א-להים גן בעדן מקדם... ויצמח ה' א-להים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים... (שם ב ט), ולא נזכר כלל שנזרעו בגן עדן מיני ירקות ועשבים.

בסוגית הגמ' בסנהדרין צח. הדנה בשאלה האם הגאולה תלויה בתשובה או שהיא יכולה לבוא אפילו בלא תשובה, מסיימת הגמ' - "ואמר רבי אבא - אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר 'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא' (יחזקאל לו ח)". כוונת הגמרא לומר, שכאשר תראה את ארץ ישראל נותנת פירותיה, דע לך כי הגיע קץ הגאולה. גם כאן רואים את הסימן לגאולת ישראל, שאנו בחסדי ה' זוכים לראות באופן מגולה ביותר, והם הפירות של ארץ ישראל.

פירות הילולים

נתבונן ונראה שבפירות ניתן לראות את האהבה והחיבה שיש להקב"ה כלפי בראיו, הרבה יותר מאשר בירקות. ויש בזה כמה מעלות נפלאות שיש בפירות לעומת הירקות.

א. ההבדל המרכזי, שהוא הקובע להלכה מהו אילן, הוא מה שהאילן הוא הטבה קבועה וקיימת לשנים הרבה. ונוטע פעם אחת, ויש לו פרי בכל שנה ושנה. ואינו כזרעים ותבואה אשר אחר שלקט ואכל, עליו לעמול ולזרוע שוב כדי לזכות בפרי חדש לשנה הבאה.

- ב. עוד מעלה ניכרת לאילן, והוא הגובה, אשר פירות האילן הם בגובה האדם ומותאמים ללקיחת האדם בלא לשחות. **בכך עשה עמו הבורא יתברך חסד, רק פושט ידיו ואוכל.** ואילו פירות האדמה והירק, צמיחתם בקרקע או סמוך לה, ועל האדם לטרוח ולהשפיל גופו, בכדי ללקטם. ואופן גידול זה מותאם יותר לאכילת הבהמה, אשר פניה מוטות בארץ לבקש מאכלה.
- ג. חסד נוסף יש בפירות האילן, שהם נקיים מזהמת האדמה, והם מכובדים לאכילת האדם. ואילו פירות האדמה מתפלשים בעפר ואדמה ואינם מכובדים וחשובים בצורתם זו לאכילת האדם, ועליו לטרוח ולנקותם לפני אכילתו.
- ד. פירות העץ הם מלאי טעם ועריבות, ומביאים את האדם לשלוח והרחבת הדעת, ואילו פירות האדמה אין טעמם מודגש כל כך, ואינם באים לתענוג וללפתן.
- ה. פירות העץ - רובם ראויים מיד לאכילה, ואין צורך לבשל ולטרוח בהכנת פירות אלו, אלא תיכף בלקיטתם מן האילן יכול לאכלם. ואילו פירות האדמה - ברובם אין דרכם לאכלם חי, אלא צריך לטרוח בבישול והכנה, כדי שיהיה ראוי ועשוי לאכילת האדם.
- ו. פירות האילן - יש להם מראה נאה והם נחמדים למראה, בעלי גוונים הדורים משמחי נפש. וכל צורת גידולם נאה ומשמח ומשעשע נפש ולב. וצביון נאה זה מתבטא הן במראה החיצוני [כמו באשכולות ענבים] והן בחלוקה הפנימית שבפרי [כמו ברימונים ופירות ההדר]. גם האילנות בעצמם יש בהם נוי, כדכתיב - "ויצמח... כל עץ נחמד למראה" (בראשית ב ט), לעומת פירות האדמה והירקות, שרובם פשוטים למראה, אין בהם גוון מיוחד, אין להם לא צורה ולא תואר.
- ז. רוב פירות האילנות יש להם ריח וניחוח נפלא, כפי שאמרו בגמ' (תענית כט:): על הפסוק "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'" (בראשית כז כז) - כריח שדה של תפוחים. הריח בפירות הוא 'דבר שהנשמה נהנית בו', והוא תוספת ועילוי בפרי. חכמים תיקנו לזה ברכה מיוחדת - 'הנותן ריח טוב בפירות', וזאת משום שהיא מעלה מיוחדת בפירות, שאין הריח בא בפירות רק להריח בו כשאר מיני עצי ועשבי בשמים, אלא הריח הטוב בפירות בא כדי להוסיף שבח באכילתן. לעומת זאת, פירות האדמה והירקות - ברובם אין בהם ניחוח וריח.
- ח. עוד מצינו מעלה נפלאה באילנות, שיש להם צל. גם זו מעלה באכילת הפירות - שיש באילן כבר מקום מוכן לאכילת הפירות הלוקט ירקות, לעומת זאת, יושב בשדה בבקעה, ועליו לבקש צל וסוכה לאכול בה. אבל הלוקח פרי מן האילן - יש לו באילן עצמו מקום מוסתר וצל לשבת ולאכול מיד את הפירות כראוי לאדם, כמו שכתוב (שה"ש ב ג) - "כתפוח בעצי היער... בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי".
- ט. גם היום בארץ ישראל אנו רואים בחקלאות תופעה מעניינת - את הפירות מגדלים בעיקר יהודים, בעוד שאת הירקות מגדלים גם הרבה נכרים.
- י. "וְכִי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֲכָל" (ויקרא יט כג) - מצווה לטעת אילנות בארץ ישראל (כמובא במדרש רבה ובאור החיים שם). לעומת זאת, לא מצאנו מצווה לזרוע ירקות. וכן ביאר הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א (מובא במתוק האור - שבת קודש) באופן נפלא את הפסוק האמור באשת חיל - "זממה שדה ותקחהו מפרי כפיה נטעה כרם" (משלי לא טז). הוא שואל, מדוע לגבי שדה אומר הכתוב שהיא קונה ממקום אחר, ואילו לגבי כרם היא נוטעת בעצמה? ומשיב, שהמדרש אומר על הפסוק "כי תבוא אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל", שיש מצוות עשה לטעת עצים של מאכל בארץ ישראל, אבל לגבי תבואה לא מצאנו מצווה לזרוע. לכן לגבי שדה קנתה מוכן **אבל כרם נטעה בעצמה.**

פירות הארץ מגלים חיבה יתירה

בספר בני יששכר (לחג הסוכות) מובאת קושית הקדמונים - שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל במדבר, והם המן, הבאר, וענני הכבוד. מדוע, א"כ, עושים זכר בחג הסוכות רק לענני הכבוד?

על כך הוא מביא את תשובת החיד"א - רק בענני הכבוד אנו רואים את החיבה היתרה שיש להקב"ה כלפי עם ישראל. זאת, מכיון שלחם ומים הם הכרחיים לחיי האדם, ונתינתם אינה מגלה על חיבה יתירה. ענני הכבוד, לעומת זאת, אינם הכרחיים, אלא הם תוספת טובה, **הם מגלים על חיבה יתרה** שנודעת להם לישראל, שהקיפם בענני כבוד.

כך גם לענייננו, הירקות אינם מגלים את החיבה היתרה שיש לבורא עולם כלפי בוראיו באותה מידה כמו הפירות, שכן הם חיוניים לחיי האדם. אולם פירות האילן מגלים על אהבה וחיבה זו, הם מהווים

את הסימן לגאולת ישראל, כאשר יוצאים פירות מהארץ מתגלה שעם ישראל התחיל להתקשר עם הקב"ה, ההתקשרות עם הקב"ה מתבטאת בפירות הארץ, הפירות הגשמיים מוכיחים על הפנימיות, שהתחילה לפרוח בארץ.

כשם שנאמר בגמרא, שבתקופה בה ארץ ישראל תתחיל לתת פירותיה, יהיה זה סימן לעם סגולה על גילוי אהבתו של בורא עולם שחפץ לגואלם - כך גם בתאריך בשנה בה ארץ ישראל מתחילה לתת פירותיה, מתגלה ומתעוררת בעולם אהבתו של בורא עולם לעמו ישראל. לכן ראוי לעם ישראל לעשות ביום זה חג מיוחד - יום טוב של ארץ ישראל, לאכול ולהתבונן באהבה הנפלאה והיקרה שרוחש בורא עולם כלפי בניו חביביו. קל וחומר בדורנו, שזוכים לשני הדברים יחדיו - א. תקופה בה הארץ לא רק מתחילה לתת פירותיה, אלא היא מלאה פירות נפלאים ויפים בצורה נפלאה ביותר. היום ארץ ישראל היא ארץ הברכה. הענבים שהיא מגדלת הופכים ליין שאין שני לו בעולם. התמרים הגדולים והמתוקים שגדלים במי מלח בבקעת הירדן הם מן הטובים בעולם ומייצאים אותם למדינות שונות. מתקיים בנו הפסוק (דברים פרק ז, יג): "וְאֶהְרֶךְ וְיִבְרַכְךָ וְיִבְרַךְ פְּרִי בְטֶבֶת וּפְרִי אֲדָמָתְךָ דָּגָןךָ וְתִירֹשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ שֶׁגֵר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתֶּרֶת צֶאֱנֶךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְךָ". ב. תאריך בשנה בה הארץ מתחילה לפרוח ולתת פירות לבניה. ודאי שעלינו לשמוח ביום ט"ו בשבט – לפאר, לשבח ולהודות למלך מלכי המלכים שזכינו לכך [ואולי זו הסיבה שבגללה מנהג אכילת הפירות התעורר בארבע מאות השנים האחרונות, מאז החלה ההתעוררות לבנית ארצנו הקדושה].

נסיים בדבריו הנפלאים של הגר"י סרנא זצוק"ל (דליות יחזקאל א עמ' כו) - אחת מההודאות בברכת המזון הוא שהקב"ה זן את העולם ב'חן'. החן – היא צורת ההגשה. איך הקב"ה מגיש כל פרי ופרי ויפיו, כל מין ומין והדרו. יש פירות שזכו לשם "הדר" כי הם באמת הדורים ומרהיבי עין ומחולקים לחלקים מדודים והפרי מוכן לפני האדם עם טעמו הטוב, זוהי ההודאה על 'בחן'.

על אחת כמה וכמה שזה בארץ ישראל, שאין דומה יופיה ליופי של חוץ לארץ, ורק אלו שעניינם להם רואים את יופיה של ארץ ישראל. כל דשא, כל עץ, כל פינה וכל אבן, כל מקום שאתה מביט, אתה נפגש עם 'הדור נאה זיו העולם'.

מתוך החוברת הנפלאה 'פירות הילולים' לט"ו בשבט - רעיונות נפלאים להתבוננות בחסדי הפירות. להשיג בחנויות הספרים ובעשרות תחנות בארץ. לפרטים: 055-6785647.